

ლიტერატურა და ლიტერატურის თეორია Literature and Literary Theory

ანტიკური სამყაროს ფერადოვანი სიბრმავე და ფერები ჰომეროსის შემოქმედებაში

ნათია არველაძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
e-mail: Natia.arveladze1@atsu.edu.ge
<https://doi.org/10.52340/lac.2024.32.13>
SJIF 2024: 8.268

მეცნიერები ვარაუდობენ, რომ ძვ.წ. XIV-V საუკუნეებისთვის ადამიანების ოკულისტური რეალობა არ სცილდებოდა თეთრის, შავისა და კიდეც რამდენიმე ერთეული ფერის აღქმის შესაძლებლობას. მართალია, ჩვენ კატეგორიულად ვერ განვაცხადებთ, რომ ანტიკური საბერძნეთის მოსახლეობა ცალსახად დაავადებული იყო დაბადებისეული სიბრმავით ფერთა აღქმის თვალსაზრისით, თუმცა, მეცნიერები ვარაუდობენ, რომ მათი თვალსაწიერი შემოიფარგლებოდა თეთრი, შავი, წითელი და ლურჯი ფერებით. მოგვიანებით ადამიანების ფიზიკური შესაძლებლობები გაიზარდა.

განსხვავებული მოსაზრება აქვს ქართველ მეცნიერს - კონსტანტინე მეგრელიძეს. მისი აზრით ჰომეროსიდან ჩვენამდე განვილილი დრო ძალიან ცოტაა იმისათვის, რომ მხედველობის ორგანოში მნიშვნელოვანი ცვლილება მომხდარიყო. შესაბამისად, მეგრელიძის ვარაუდით, მოსაზრება ანტიკურ საბერძნეთში მცხოვრები საზოგადოების ფერადოვანი სიბრმავის შესახებ მცდარია.

ფაქტია ის, რომ ჰომეროსის ეპოსში წარმოდგენილი ფერების რაოდენობა არც თუ ისე მწირია. იგი იყენებს ფერების აღმწერ ეპითეტებს თეთრი, შავი, ლურჯი, ვერცხლისფერი, წითელი, ვარდისფერი, ყვითელი, მწვანე, ჭრელი. გარდა აღნიშნული ფერებისა ავტორი იყენებს ასევე არსებითი სახელისგან ნაწარმოებ სხვადასხვა სიტყვათშეთანხმებას ფერების გამოსახატად. მაგალითად ღვინისფერი, სისხლისფერი, მოლისფერი და ა.შ.

საკვანძო სიტყვები: ფერები, ჰომეროსი, ანტიკური ეპიკური პოეზია.

ფერთა გამომხატველი ეპითეტები ჰომეროსის ეპოსში ატარებენ არა მხოლოდ აღწერით დატვირთვას, არამედ წინასწარმეტყველურ თვისებებსაც. ისინი რიგ შემთხვევებში ქმნიან გარკვეულ წინასწარგანწყობას მოვლენების განვითარებასთან დაკავშირებით. საინტერესოა, როგორ აღიქვამდა ფერებს ანტიკური ეპოქის ეპიკოსი?

ანტიკური ეპოქის საზოგადოების ფერადოვანი სიბრძავის შემთხვევაში, სრულიად გასაგებია თუ რატომ ვხვდებით ჰომეროსის შემოქმედებაში ასე აქტიურად შავ და თეთრ ფერებს და მათ სიტყვათშეთანხმებას. შავ ფერს ჰომეროსი ესთეტიური ვიზუალური წარმოდგენის შესაქმნელად იყენებს მაშინაც კი, როცა აღნიშნული ფერის ხაზგასმით იმ მოსალოდნელ უბედურებაზე გვიქმნის წინასწარგანწყობას, რაც ტროაში მოხდება (ჰომ. ოდ. II. 428 / ჰომ. ილ. V. 864-866 / ჰომ. ილ. V. 156). თეთრი ფერი კი, ხშირად უკავშირდება მშვიდობას (ჰომ. ილ. I. 480). ობიექტური მოცემულობის მხატვრული გამომხატვით, რაც შავი ან თეთრი აღმწერით ხდება, ჰომეროსი ახერხებს მოვლენისადმი ემოციური დამოკიდებულების ინტენსიფიკაციას (ჰომ. ილ. XXII. 152).

მეტად საინტერესოა, ფერთა გამის მრავალფეროვნება ჰომეროსის შემოქმედებაში, რაც რთულად გასაგებია ზემოთმოყვანილი ვარაუდის პირობებში - ანტიკური საზოგადოების ფერადოვანი სიბრძავის შესახებ. სისხლისფერი ჰომეროსის შემოქმედებაში გამოყენებული კიდევ ერთი ფერია, რომელიც დამატებით ემოციურ გავლენას ახდენს მკითხველზე. მაგალითად, ყველასთვის ცნობილია, რომ ცისარტყელა არ შეიძლება წარმოდგენილი იყოს მხოლოდ ერთ - სისხლის ფერში, თუმცა აღსაწერის ასეთი ფერადოვნება მოვლენების სისხლიანი განვითარების ალბათობაზე უნდა მიუთითებდეს (ჰომ. ილ. XVII. 547-548).

ჰომეროსი იყენებს ფერს - ღვინისფერი, რაზეც მეცნიერთა ნაწილი ვარაუდობს, რომ ჰომეროსის პოეტური ტექნიკის ნაწილია, რომელიც მეტაფორულად შეიძლება განვიხილოთ ღვინის, თრობის, ინტოქსიკაციის, კომიკურობისა ან ტრაგიკულობის კონტექსტში.

ჰომეროსი იყენებს ცისფერ, მწვანე, ვარდისფერ, ოქროსფერ, ვერცხლისფერი, ყვითელ, იისფერ და კიდევ რამდენიმე ფერს ვიზუალური ეფექტის შესაქმნელად.

ჰომეროსის ტექსტების ანალიზის შედეგად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეპიკოსის შემოქმედებაში წარმოდგენილი მრავალფეროვანი ფერთა გამა ეჭქვემ აყენებს მეცნიერთა ვარაუდს ანტიკური ეპოქის ხალხთა მინიმალისტური ოკულისტური შესაძლებლობების შესახებ.

მეორეს მხრივ, ის ფაქტი, რომ ჰომეროსი იყენებს არსებითი სახელისაგან სიტყვათწარმოების მეთოდით მიღებულ სიტყვებს ამა თუ ობიექტის შეფერილობის

გამოსახატად, ვფიქრობთ მხოლოდ ჰომეროსის პოეტური ტექნიკის ნაწილია და არ ვფიქრობთ რომ შეიძლება ფერთა აღქმის სიმცირით იყოს გამოწვეული.

სტატისტიკური მონაცემებით პოემებში გამოყენებული ფერებიდან სიხშირით გამოირჩევა შავი ფერი, რაც ნაწარმოებში ქმნის ტრაგიკულობის განცდას. ამასთანავე, პოემაში „ილიადა“ გამოყენებულია უფრო მეტი ფერი, ვიდრე პოემაში „ოდისეა“, რაც პირველი მათგანის ემოციურ მრავალფეროვნებაზე მეტყველებს.

„ილიადასა“ და „ოდისეაში“ გამოყენებული ფერთა გამომხატველი ლექსიკური ერთეულები ატარებენ არა მხოლოდ აღწერით დატვირთვას, არამედ წინასწარმეტყველურ თვისებებსაც და ქმნის გარკვეულ წინასწარგანწყობას მოვლენების განვითარებასთან დაკავშირებით; ახდენს ემოციური ფონის ინტენსიფიკაციას და ახერხებს მკითხველში შიშისა და თანაგრძნობის განცდის გამოწვევას.

ლიტერატურა:

- დარჩია, ი., - ფერის ფენომენი ბერძნულ ტრაგედიაში. დისერტაცია. თბილისი. 2005.
- ჰომეროსი, - ილიადა. თარგმნა რ. მიმინოშვილმა. „ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა“. თბილისი. 2013.
- ჰომეროსი, - ოდისეა. თარგმნა პ. ბერაძემ. გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“. თბილისი. 1979.
- Bradley, M., - Colour as Synaesthetic Experience in Antiquity. In: “Synaesthesia and Ancient Senses”, ed: Butler Sh. Purves A. Acumen Publishing. Durham. 2014.
- Wendell, B., - The traditions of European Literature from Homer to Dante. Charles Scribner’s Sons Publishing. New York. 1920.

Natia Arveladze

Akaki Tsereteli State University

Natia.arveladze1@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.32.13>

SJIF 2024: 8.268

Color Blindness of the Ancient World and Colors in the Works of Homer

Abstract

Scientists assume that BC by the 14th-15th centuries the ophthalmic reality of people did not go beyond the ability to perceive white, black and a few other single colors. Although we cannot

categorically state that, the population of ancient Greece was uniquely suffering from congenital color blindness. However, scientists suggest that their visual field was limited to white, black, red and blue colors. Later, people's physical abilities increased.

Georgian scientist Konstantine Megrelidze has a different opinion. According to him, the time elapsed from Homer to us is too short for a significant change in the organ of sight to have occurred. Therefore, according to Megrelidze, the opinion about the color blindness of the society living in ancient Greece is wrong.

The fact is that number of colors in Homer's epic is not so small. He uses the descriptive epithets of colors white, black, blue, silver, red, pink, yellow, green, brown. In addition to the mentioned colors, the author also uses various word combinations made from nouns to express colors. For example wine-colored, blood-colored, mole-colored, etc.

Key Words: colors, Homer, Ancient epic poetry

რეცენზენტი: პროფესორი ლუდმილა დაცევიძი